

Актуалізація концепту „Umwelt und Klimawandel“ засобами неології у сучасному німецькомовному дискурсі

Н. Г. Лисецька, О. Ю. Бондарчук

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, Україна
Corresponding author. E-mail: lysetska.nataliya@vnu.edu.ua

Paper received 14.02.21; Accepted for publication 24.02.21.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2021-248IX73-14>

Анотація. У статті досліджено концепт „Umwelt und Klimawandel“ на основі слів року й висловлювань, які визначає Спілка німецької мови (GfdS), та текстових пасажів у німецьких мас-медіа еко-активістки Грети Тунберг. Виокремлено концептуальні ознаки та концептуальні метафори висловлювань, які формують образний та ціннісний складники досліджуваного концепту. Поняттєвий, образний та ціннісний складники розкриваються неологізмами (*sprühdurstig*, *Aschewolke*, тощо). Аналіз висловлювань еко-активістки Грети Тунберг свідчить про її особисту роль у формуванні та ціннісному орієнтирі концепту „Umwelt und Klimawandel“.

Ключові слова: еко-активістка, концепт „Umwelt und Klimawandel“, концептуальні ознаки, слова року, соціальний рух.

Вступ. Відображення сучасної дійсності в мові завжди належало до актуальних проблем лінгвістичної науки. Лексикологія, фразеологія, когнітивна лінгвістика та інші галузі мовознавчих наук миттєво віднаходять нові лексеми на позначення того, що відбувається у суспільстві і чим воно «живе». Такі неологізми стали предметом дослідження Спілки німецької мови (GfdS), яка щорічно визначає слова року, починаючи з 1971 р. У 2019 р. така номінація відбулася 43-й раз. Члени спілки визначають не найбільш вживані висловлювання, а такі, які найбільш вдало характеризують рік, що закінчується. На веб-сторінці Спілки відомий німецький вчений Йохен А. Бер описує і аналізує нові слова року [24].

Огляд публікацій за темою. Неологізмам присвятили свої наукові доробки лексикологи О. Пророченко, О. Огуй, В. Левицький, W. Teubert, S. Innerwinkler, фразеологи Д. Добровольський, А. Смерчко, P. Balsliemke, D. Hartmann та ін. Засобами неології у когнітивному та функціональному аспектах займався ряд лінгвістів, зокрема Ю. Зацний, А. Левицький, Н. Таценко та ін. Лінгвокогнітивний та культурологічний аспекти на основі лексики німецької мови досліджено у монографіях та наукових статтях таких германістів, як А. Приходько, М. Гамзюк, Н. Bußmann, М. Кінне, D. Herberg та ін. Наукова розвідка базується на вченнях В. І. Карасика [1, 2], Д. О. Добровольського [5], G. Lakoff, E. Wehling [7] та німецької наукової школи [6, 8, 9, 10]. Питанням актуальних концептів „Europa“, „Flüchtlinge“, „Finanzkrise“, „Gesellschaft“, „Aussteiger“ та ін. присвячені наші праці [4, 3]. Проте інноваційні процеси у німецькій мові, що відображають проблему загрози навколишньому середовищу останніх років у суспільстві, ще не були предметом спеціального дослідження. Зазначене вище підтверджує актуальність пропонованої розвідки.

Мета. Мета нашої статті – дослідження актуальних лексем, слів року та висловлювань, які наповнюють концепт „Umwelt und Klimawandel“, що представляє на сьогоднішній день неабиякий інтерес вчених, політиків, суспільства. У статті поставлені такі завдання: 1) виокремити та проаналізувати слова року, які вербалізують концепт „Umwelt und Klimawandel“ на матеріалі GfdS, починаючи з 2005 р. по 2019 р.;

2) визначити значимість досліджуваного концепту для німецької лінгвокультури; 3) встановити роль соціального руху *Fridays for Future* та його засновниці Грети Тунберг у ціннісному орієнтирі концепту „Umwelt und Klimawandel“.

Матеріали і методи. Матеріалом дослідження є слова року, які визначила Спілка німецької мови (GfdS) [12] та статті авторитетних німецьких видань *Frankfurter Allgemeine*, *Berliner Zeitung*, *Spiegel*, *Focus*, та ін., виокремлені з корпусу DWDS [11], за період з 2005 р. по 2019 р., що актуалізують концепт „Umwelt und Klimawandel“.

Методологічна основа наукової розвідки полягає в реалізації комплексного міждисциплінарного підходу до аналізу мовних явищ, що передбачає розгляд мовного матеріалу у поєднанні з даними когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології, лексикології, фразеології, соціолінгвістики та лінгвопрагматики. У роботі використані лінгвістичні методи контекстуального та дискурсивного аналізу, аналіз словникових дефініцій, когнітивної інтерпретації мовного матеріалу та компонентний аналіз.

Результати та їх обговорення. У сучасній науці про мову не існує понині точного визначення поняття „неологізм“. Неологізмами можуть бути нові слова, які виникають у мові (гр. *neos* «новий» + *logos* «слово»), запозичення та лексичні одиниці із новонабутою семантикою. У німецькій мові для позначення поняття «неологізм» існують такі варіанти: *Neologismus* (неологізм), *Neubildung* (нове утворення), *Neuschöpfung* (новотворення), *Neuwort* (нове слово), *Neubedeutung* (нове значення) [6]. Ми поділяємо думку М. Кінне і вважаємо, що «неологізм – це зовсім нова лексична єдність у сукупності своєї форми та значення (нова лексема) або зовсім нове значення певної лексичної одиниці, що додається до вже наявного та яке 1) ще не зафіксоване жодним словником; 2) виникає і поширюється в певний період мовленнєвого розвитку мовної спільноти, насамперед (але не виключно) на основі комунікативних потреб; 3) переймається загальноживаним словниковим складом стандартної мови (узуалізація); 4) акцептується як мовна норма (акцептуалізація); 5) з бігом часу закріплюється лексикографічно (лексикалізація, кваліфікація); 6) під час загального процесу свого розвитку сприймає біль-

шість носіїв мови впродовж певного часу як нове» [6, с. 346].

Фразеологічні інновації – це неологізми в галузі фразеології, okazionalні утворення, продукти вторинної опосередкованої номінації, які, з'являючись у словниковому складі мови, проходять такі фази: виникнення – узуалізація – акцептуалізація – лексикалізація / фразеологізація / інтеграція, і включають **власне фразеологічні інновації** (новизна форми і значення: *arabischer Frühling, Generation Sandsack, falsche Neun, (jmdm) latte sein (egal)*); **новосемантизми** (фразеологічні одиниці із новонабутою семантикою: *leichte Sprache (vereinfachtes Deutsch), Hartz IV, Rücken haben (Rückenbeschwerden haben)*); **модифіковані мовні форми** (*Freund hört mit – Freund hört zu; Kleider machen Beute – від Kleider machen Leute*); **запозичення** (*Generation Facebook, Fridays for Future*) [4].

Аналіз слів року в окреслений часовий проміжок 2005–2019 рр. [12, 11] показав, що світова спільнота із самих початків третього тисячоліття почала чітко усвідомлювати, яку небезпеку можуть нести у собі технічно-науковий прогрес та недбале використання людиною наукових досягнень. Досліджуваний концепт започатковується у 2007 році словами *Klimakatastrophe* (перша позиція) та *spritdurstig* (дев'ята позиція) [13].

У десятку слів, що висвітлюють проблематику й жваві дискусії німецької й міжнародної спільноти, входять практично щорічно такі, що наповнюють концепт „Umwelt und Klimawandel“, а саме, по одному виразу у 2008 р. (*Umweltzone*) [14], 2009 р. (*Weltklimagipfel*) [15], 2010 р. (*Aschewolke*) [16], 2013 р. (*Generation Sandsack*) [17] та 2017 р. (*Diesel-Gipfel*) [19], по два – у 2007 р. (*Klimakatastrophe, spritdurstig*) [13], 2015 р. (*Mogel-Motor, Flexitarier*) [18] й 2018 р. (*Heißzeit, Diesel-Fahrverbot*) [20] та три – у 2019 р. (*Fridays for Future, Rollerchaos, Bienensterben*) [21]. Вирази, що тематизують обраний концепт, не зафіксовано у роках 2011, 2012, 2014, 2016 та на самому початку нового тисячоліття. У хронологічній послідовності подамо відібрані слова та вирази й короткий опис ситуації, що висунула їх у ряд найважливіших.

Вислів *Klimakatastrophe* [13] (2007: перша позиція) наочно відображає загрозливий розвиток, до якого може призвести зміна клімату («кліматична катастрофа»).

Spritdurstig [13] (2009: дев'ята позиція), дослівно «бензинова спрага», акцентує увагу на те, що багато німецьких машин старшого покоління потребує ще надто велику кількість пального, що негативно впливає на екологію, забруднюючи навколишнє середовище.

Umweltzone [14] (2008: п'ята позиція) позначає райони певних міст та житлових масивів, по яких можна пересуватися лише таким автомобілем, що відповідає нормам викидів шкідливих газів.

Weltklimagipfel [15] (2009: п'ята позиція) є назвою Конференції ООН у Копенгагені з питань зміни клімату, на яку вперше зібралось багато урядових та державних лідерів (представники 193 країн) для того, щоб обговорити заходи захисту клімату. І хоча не

було прийнято офіційного документа, але це був, за словами тодішнього Генерального секретаря ООН Гі Муна, «хороший старт» та крок у «правильному напрямку», щоб зійти з шляху потепління клімату на Землі.

Aschewolke [16] (2010: сьома позиція) – це «хмара з попелу», яка утворилася через вибух ісландського вулкану Ейяф'ятлайокютль й упродовж певного часу унеможливила перельоти майже по всій Європі.

Generation Sandsack [17] (2013: сьома позиція). У 2013 р. Німеччину спіткала негода з потужною руйнівною силою. Передусім постраждали від повені Баварія і східні федеральні землі. Завдяки інформації через соціальні масмедіа «генерація молодих людей» із усіх куточків Німеччини поспішила на допомогу, щоб будувати дамби з «мішків з піском» й таким чином зупинити підвищення рівня води.

Mogel-Motor [18] (2015: п'ята позиція) – слово-алітерація, яке позначає скандал з німецьким автомобільним концерном Фольксваген. Цей концерн упродовж довгого часу будував двигуни з спеціальним програмним забезпеченням (Software), яке при вимірі викидів шкідливих газів приховувало реальну цифру (симулювало необхідну норму). Виявлення цього шахрайства призвело до найбільшої кризи в історії підприємства.

Flexitarier [18] (2015: дев'ята позиція) – нове слово, яке утворилося на основі змішування (contaminatio) слів *flexibel* та *Vegetarier*. *Flexitarier* позначає осіб, які свідомо споживають мало м'яса, проте вони не відмовляються від нього цілком. Гастрономія реагує на цей новий тренд не лише у спеціальних ресторанах, але й у кав'ярнях та їдальнях, де з'являються пропозиції смачних страв для вегетаріанців й веганів.

Diesel-Gipfel [19] (2017: сьома позиція). Лексема вербалізує спробу уряду Німеччини уникнути заборони проїзду дизельних автомобілів у містах. На конференції найвищого рівня було прийнято рішення, що уряд буде інвестувати мільярдні кошти у розробку екологічно нешкідливих двигунів, які працюють на дизельному паливі.

Словами року 2018 стали *Heißzeit* і *Diesel-Fahrverbot* [20], які посіли у рейтингу відповідно першу та сьому позиції. Антонім *Eiszeit* (льодовикова ера) дозволяє розкрити значення неологізму *Heißzeit* як періоду кліматичного потепління сучасної епохи, що може стати початком фатальної катастрофи. З метою дотримання директив Євросоюзу щодо «екологічно чистого центру» у ряді країн-членкинь ЄС було прийнято закон про обмеження або й заборону вільного пересування на автомобілях з дизельним двигуном у великих містах Німеччини (Гамбург, Дюсельдорф й ін.) та Євросоюзу. Неологізм *Diesel-Fahrverbot* містить у собі описане вище значення.

Поштовхом до цього дослідження стало утворення і функціонування соціального руху *Fridays for Future* [21], який започаткувала у серпні 2018 р. 15-річна юна шведка Грета Тунберг своїми одноосібними протестами перед будівлею шведського парламенту у Стокгольмі із плакатом «Шкільний страйк за клімат». Її ініціативу підтримали учні та студенти всіх континентів й демонстрували упродовж певного часу щоп'ятниці свою активну позицію, закликаючи полі-

тиків і кожному окрему особу серйозно задуматись над глобальними проблемами екології. Грета Тунберг стала людиною року 2019 (журнал „Time“), а висловлювання *Fridays for Future* посіло третю позицію слів року 2019. Оскільки англіцизм *Fridays for Future* є багатокомпонентним, відтворюваним і сталим виразом з перенесеним значенням, його можна віднести до складу фразеологічних інновацій.

Fridays for Future випередила лексема *Rollerchaos* [21] й вийшла на друге місце серед слів року 2019. Вона означає пересування по місту на ролерах як альтернатива автомобілям, щоб зменшити загазованість, спричинену великою кількістю транспортних засобів у містах. Неконтрольований необережний рух та безладне паркування даного виду транспорту призвело до хаосу, що і виражає наведена лексема – «хаос на ролерах».

Лексема *Bienensterben* [21] є третім словом року 2019, що відноситься до концепту „Umwelt und Klimawandel“, і займає восьму позицію у списку десяти слів. З кожним роком на нашій планеті зникає дедалі більше видів рослин і тварин. Вчені б'ють на сполох, що комахам загрожує повне вимирання. Знищення природного середовища, забруднення і кліматичні зміни є основними чинниками, які сприяють цьому процесу. Бджоли мають екологічну цінність, тому фокусування уваги баварських політиків на цьому виді свійських комах не стало несподіванкою і у 2019 р. був прийнятий закон щодо їх захисту. До цієї ініціативи приєдналися пізніше й інші федеральні землі Німеччини. Реакцією на слово *Bienensterben* став слоган „*Rettet die Bienen*“, який поширився у різні куточки Європи.

Англіцизм (фразеологічна інновація-запозичення) 2019 р. *Fridays for Future* дав могутній поштовх для роздумів усьому суспільству і молодому поколінню щодо майбутнього планети Земля й власне існування людства. Некомерційна організація *Fridays for Future*, за словами Грети Тунберг, належить усім, хто бере у ній участь, та передусім молодим людям: „...*gehört allen, die sich an ihr beteiligen, vor allem den jungen Leuten. Sie kann – und darf – nicht für individuelle oder kommerzielle Zwecke genutzt werden*“ [23]. Грета Тунберг запатентувала назву руху *Fridays for Future*, щоб захистити організацію від шахраїв, які наживаються на її імені й спрямовує діяльність новоствореного фонду на захист і збереження екологічної, кліматичної та соціальної стабільності й ментальної рівноваги: „*Greta Thunberg lässt den Begriff „Fridays for Future“ als Marke schützen. ... Die Stiftung werde sich für ökologische, klimatische und soziale Nachhaltigkeit sowie mentale Gesundheit einsetzen*“ [23].

При дослідженні концепту „Umwelt und Klimawandel“ опираємося на Волгоградську наукову школу В. І. Карасика і його трьохвимірну структуру концепту (поняттєвий, образний та ціннісний складники) [2]. Вважаємо „Umwelt und Klimawandel“ концептом, оскільки він має всі три вище зазначені складники.

Відібрані вище слова року є неологізмами та актуалізують концепт „Umwelt und Klimawandel“. Неможливо чітко поділити окремі лексеми за певними складниками, оскільки концепти як абстрактні єдності мають розмиті межі, а отже певна ознака концепту

може бути проінтерпретована лише з урахуванням усіх його складників, що доповнюють один одного.

Поняттєві складники – *Diesel-Gipfel* (проведення конкретних заходів, зустрічей, що мають сприяти покращенню екології довкілля) відображає зустріч політиків щодо використання дизельних автомобілів старого зразка у містах. Ця лексема є метафоричною й утворює образний складник та є позитивним фактором змін правил руху з метою збереження чистого довкілля, що дозволяє віднести її до ціннісного складника; *Weltklimagipfel* (гостра потреба в обговоренні і вирішенні питань щодо зміни клімату зібрала політиків і висунула це питання на передній план); *Umweltzone* (важливо облаштовувати екологічно чисті місця у містах).

Образні складники – *Heißzeit* (метафорично слово року має зв'язок з своєю антитезою *Eißzeit*. В уяві виникає картина великої спеки, глобального потепління і картина, яка ніби мала б приносити людям тепло і задоволення, можливо, бажання поїхати у відпустку і відпочити, а насправді викликає зворотню реакцію і певний шокуючий ефект (близька метафора створює вражаючий ефект) – розуміння небезпеки глобального потепління), *Generation Sandsack* (яскраво виражений троп, який показує, що люди повинні об'єднатися і допомогти один одному у непередбаченій важкій ситуації; дана лексема позитивно конотувана і формує оцінний складник), *spritdurstig* (метафора: «машина має спрагу», тобто потребує багато бензину. Лексема має також помітну негативну конотацію та таким чином містить оцінний маркер).

Ціннісні складники – *Fridays for Future* (готовність молоді боротися за екологію і показати свою небайдужість до змін клімату і природи), *Rollerchaos* (відмова від автомобілів у великих містах спровокувала проблему хаосу з роллерами, які люди залишають повсюди і не зважають на безпеку, порядок тощо), *Bienensterben* (негативні наслідки дій людини на природу), *Diesel-Fahrverbot* (заборона проїзду дизельних автомобілів старого зразка має покращити екологію у великих містах, де загазованість і так занадто велика), *Mogel-Motor* (на жаль, не всі виробники автомобілів дотримуються порядку і норм, що зумовило появу цієї лексеми; дана лексема є метафоричною (виникає образ мотора, який «ошукує»), тому вона формує й образний складник), *Flexitarier* (лише свідомі громадяни можуть відмовитися повністю або частково від споживання м'яса задля довкілля. Турботливі мешканці формують основу довкілля, тому дана лексема утворює також поняттєвий й образний складники, бо йдеться про жінок, чоловіків, дітей, які є свідомими громадянами й дбають про навколишнє середовище), *Aschewolke* (виверження вулкану унеможливило польоти, спричинивши тим самим чималі негативні наслідки та збитки для авіакомпаній), *Klimakatastrophe* (на жаль, наслідком діяльності людини стала глобальна екологічна катастрофа, дослівно «катастрофа клімату»).

Аналіз текстових пасажів, що містять висловлювання еко-активістки Грети Тунберг, допоміг встановити її роль у ціннісному орієнтирі концепту „Umwelt und Klimawandel“. У ході аналізу були виокремлені концептуальні ознаки та концептуальні метафори

висловлювань, які формують образний та ціннісний складники досліджуваного концепту:

„Wir können die Welt nicht retten, indem wir uns an die Spielregeln halten. Die Regeln müssen sich ändern, alles muss sich ändern, und zwar heute“ [22]. Як бачимо, завданням Грети є врятувати світ, але для цього потрібно змінити правила гри, необхідно змінити все і діяти потрібно вже сьогодні. Основною концептуальною ознакою є – *möglichst schnell nach neuen Regeln handeln* (діяти терміново, негайно та за новими правилами). Концептуальна метафора: *Die Weltrettung bedeutet heute handeln* (Порятунок світу – це дія сьогодні).

„Ich mache das, weil ihr Erwachsenen auf meine Zukunft schießt“ [22]. (Грета робить це, бо дорослим це байдуже. Основною концептуальною ознакою є – *uns, jungen Leuten, ist die Zukunft wichtig* (нам, молодим людям, важливе наше майбутнє)). Концептуальна метафора: *Umwelt ist Zukunft* (Довкілля – це майбутнє).

„Ich will, dass ihr in Panik geratet. Ich will, dass ihr die Angst spürt, die ich jeden Tag spüre. [...] Ich will, dass ihr handelt, als würde euer Haus brennen. Denn es brennt“ [22]. (Грета вважає, що людям потрібно відчувати паніку. Вона хоче, щоб люди відчули страх, який вона відчуває кожен день. Юна еко-активістка прагне, щоб люди діяли так, ніби пожежа лютує у їхньому домі. Основною концептуальною ознакою є – *die Leute sollen Klima sehr ernst nehmen* (люди повинні дуже серйозно ставитися до клімату)). Концептуальна метафора: *Klimawandel ist brennendes Haus*. (Зміна клімату – це палаючий дім).

„Einige Leute, einige Unternehmen, vor allem einige Entscheidungsträger haben genau gewusst, welchen unbezahlbaren Wert sie opfern, um weiterhin unvorstellbare Mengen Geld zu verdienen. Und ich glaube, viele von Ihnen, die heute hier sind, gehören zu dieser Gruppe Menschen“ [22]. (Юна активістка вважає, що окремі люди, деякі підприємства, у всякому випадку, певні верхівки добре знали, якими цінностями вони жертвують заради своєї наживи. Вона допускає, що багато з тих, хто сьогодні тут присутній, належить до цієї групи людей. Основною концептуальною ознакою є – *Entscheidungsträger haben unbezahlbaren Wert (Klima) geopfert* (особи, які приймали рішення, заплатили неймовірно високу ціну). Концептуальні метафори: *Klima ist unbezahlbarer Wert. Unvorstellbare Mengen Geld verdienen ist mit Klimawandel bezahlen. Klimawandel ist geopfert Zukunft*. (Клімат – це цінність, яку не можна замінити чимось іншим. Орієнтація лише на прибуток – це ігно-

рування нагальних проблем зі змін клімату. Зміна клімату – це нехтування майбутнім).

„Wir betteln nicht bei Entscheidungsträgern um ihre Anteilnahme. Sie haben uns in der Vergangenheit ignoriert, und sie werden es weiterhin tun. Aber die Dinge werden sich ändern, ob es ihnen gefällt oder nicht“ [22]. Еко-активістка запевняє, що вона і її однодумці не благатимуть від керівних осіб про співчуття та симпатію. Посадовці ігнорували їх у минулому, а тому їй надалі урядовці будуть себе так поводити. Але стан речей зміниться, щось має змінитися, подобається це їм чи ні. Основною концептуальною ознакою є – *die Dinge müssen sich ändern* (стан речей повинен змінитися). Концептуальна метафора: *Die Zukunft ist die Änderung der Dinge*. (Майбутнє – це зміна стану речей).

„Es gibt keine Grauzonen, wenn es ums Überleben geht“ [22]. Грета переконана, що немає сірих зон, коли йде мова про виживання. Основною концептуальною ознакою є – *Es gibt schwarz oder weiß* (є чорне або біле). Концептуальна метафора: *Überleben ist keine Grauzone* (Виживання – це не сіра зона). Багато хто звинувачує Грету Тунберг у тому, що вона спрощує питання зміни клімату. На це звинувачення активістка відповіла відкритим листом, у якому різко засудила політику тих, хто має всі важелі відвернути глобальну екологічну катастрофу: „Entweder begrenzen wir die Erwärmung auf 1,5 Grad Celsius gegenüber dem vorindustriellen Niveau, oder wir tun es nicht. Entweder wir erreichen einen Kipppunkt, an dem wir eine Kettenreaktion mit Ereignissen beginnen, die weit über die menschliche Kontrolle hinausgehen, oder wir tun es nicht. Entweder wir bleiben eine Zivilisation, oder wir tun es nicht“ [22].

Висновки. Аналіз концепту „Umwelt und Klimawandel“ показав, що у десятку слів року у часовий проміжок з 2005 р. по 2019 р. входять практично щорічно такі, що наповнюють концепт „Umwelt und Klimawandel“. Поняттєвий, образний та ціннісний складники розкриваються неологізмами (*spriddurstig, Aschewolke, Rollerchaos* у.а.) та фразеологічними інноваціями (*Generation Sandsack, Fridays for Future* у.а.). Утворення й функціонування з серпня 2018 року соціального руху *Fridays for Future* поставило тему зміни клімату на ще вищій щабель. Аналіз висловлювань еко-активістки Грети Тунберг свідчить про її особисту роль у формуванні та ціннісному орієнтирі концепту „Umwelt und Klimawandel“, який пересікається з концептами „Zukunft“, „Gefahr“, „Überleben“, що можуть стати перспективою подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карасик В. И. Языковая кристаллизация смысла. Волгоград: Парадигма, 2010. 428 с.
2. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. М.: Гнозис, 2004. 390 с.
3. Bondarchuk O. Frame-Analyse des Konzepts „Aussteiger“. *Science and Education. A new dimension. Philologie. Issue.* Budapest, 2015. № 3 (10). P. 9–12.
4. Lysetska N. H. Konzept „Europa“ an der Schwelle zweier Jahrtausende. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2020. Вип. № 9 (77). С. 51–55. DOI: 10.25264/2519-2558-2020-9(77)–51–55.
5. Dobrovolskij D. Idiome im mentalen Lexikon. Ziele und Methoden der kognitivbasierten Phraseologieforschung. Trier: Fokus wissenschaftlicher Verlag, 1997. 390 S.
6. Kinne M. Neologismus und Neologismenlexikographie im Deutschen. Zur Forschungsgeschichte und zur Terminologie, über Vorbilder und Aufgaben. *Deutsche Sprache. Zeitschrift für Theorie, Praxis, Dokumentation. 24. Jahrgang, 1996*. Berlin: Erich Schmidt Verlag GmbH & Co., 1997. S. 327–358.
7. Lakoff G., Wehling E. Auf leisen Sohlen ins Gehirn. Politi-

- sche Sprache und ihre heimliche Macht. Heidelberg: Carl-Auer Verlag, 2009. 185 S.
8. Quasthoff U. Deutsches Neologismenwörterbuch. Berlin. New York: Walter de Gruyter, 2007. 690 S.
 9. Skirl H., Schwarz-Riesel M. Metapher. Heidelberg: Universitätsverlag Winter. 2013. 100 S.
 10. Schwarz M. Einführung in die kognitive Linguistik. Tübingen. Basel: A. Francke Verlag, 2008. 298 S.
 11. DWDS. URL: <https://www.dwds.de/>
 12. GfdS. Wort des Jahres. URL: <https://gfds.de/aktionen/wort-des-jahres/>
 13. GfdS. Wort des Jahres 2007. URL: <https://gfds.de/wort-des-jahres-2007-klimakatastrophe/>
 14. GfdS. Wort des Jahres 2008. URL: <https://gfds.de/wort-des-jahres-2008-finanzkrise/>
 15. GfdS. Wort des Jahres 2009. URL: <https://gfds.de/wort-des-jahres-2009-abwrackpraemie/>
 16. GfdS. Wort des Jahres 2010. URL: <https://gfds.de/wutbuerger-zum-wort-des-jahres-2010-gewaehlt/>
 17. GfdS. Wort des Jahres 2013. URL: <https://gfds.de/gfds-waehlt-groko-zum-wort-des-jahres-2013-2/>
 18. GfdS. Wort des Jahres 2015. URL: <https://gfds.de/wort-des-jahres-2015/>
 19. GfdS. Wort des Jahres 2017. URL: <https://gfds.de/wort-des-jahres-2017/>
 20. GfdS. Wort des Jahres 2018. URL: <https://gfds.de/wort-des-jahres-2018/>
 21. GfdS. Wort des Jahres 2019. URL: <https://gfds.de/wort-des-jahres-2019/>
 22. Klima-Heldin Greta: Das sind ihre 7 stärksten Zitate. URL: <https://utopia.de/greta-thunberg-zitate-128025/>
 23. Kurz vor Hamburg-Wahl: Greta Thunberg kommt zu Demo – hat das noch Einfluss aufs Ergebnis? URL: <https://www.merkur.de/politik/greta-thunberg-marke-fridays-for-future-instagram-stiftung-klima-entschuldigung-kommerz-missbrauch-betrug-geld-zr-13511173>
 24. „Respektrente“ ist das Wort des Jahres 2019. URL: <https://www.dw.com/de/respektrente-ist-das-wort-des-jahres-2019/a-51463903>

REFERENCES

1. Karasik, V. I. (2010) Yazykovaya kristallizatsiya smysla [Linguistic crystallization of meaning]. Volgograd: Paradigma Publ. 428 p.
2. Karasik, V. I. (2004) Language circle: personality, concepts, discourse. M.: Gnosis. 390 p.

The actualisation of the concept „Umwelt und Klimawandel“ by means of neology in modern German language discourse N. H. Lysetska, O. Ju. Bondarchuk

Abstract. The article examines the concept of „Umwelt und Klimawandel“ based on the words of the year and statements defined by the Association for the German Language (GfdS) and text passages in the German mass media by eco-activist Greta Thunberg. The conceptual features and conceptual metaphors of statements that form the figurative and value components of the studied concept have been singled out. Conceptual, figurative and value components are revealed by neologisms (*spritdurstig*, *Aschewolke* etc.) and phraseological innovations (*Generation Sandsack*, *Fridays for Future* etc.). Analysis of the statements of eco-activist Greta Thunberg shows evidence of her personal role in the formation and in the value benchmarks of the concept of „Umwelt und Klimawandel“.

Keywords: *eco-activist, concept of „Umwelt und Klimawandel“, conceptual features, word of the year, social movement.*